

**VŠB – Technická univerzita Ostrava
Hornicko-geologická fakulta
Institut geodézie a důlního měřictví**

TEORIE TURISMU

SYLABUS

**Hana Štěpánková
2010**

Literatura :

- Jakubíková D., Ježek J., Pavlák M.: **Cestovní ruch**. Západočeská univerzita 1995
- Němčanský M.: **Management cestovního ruchu 1,2**. Slezská univerzita, 1995
- Lednický V.: **Technické památky v cest. ruchu**. Ekonom. fakulta VŠB-TU Ostrava, 2004 – lze hlavně použít pro předmět Tech. památky v cest. ruchu
- Drobná, Morávková : **Cestovní ruch**. Učebnice. Fortuna 2004

1. POČÁTKY CESTOVÁNÍ

1.1 Starověk

- o cestování se **dovídáme z písemných záznamů**
- **kolébka cestování** - oblast kolem **Středozemního moře**
- první **doložené spisy** z let **480-425 př.n.l.**
- římský císař **Dioklecián** (vládl 280-305) - název **itinerář** (**popis vodních a suchozemských cest císaře**)

1.2 Středověk

- cestovali především **šlechtici** (patřilo to k výchově)
- **často je doprovázeli studenti**

Z doby středověku existují cestopisy:

- **Marca Pola** (1254-1324) z 13. stol. z jeho **putování do Asie**
  - **Čína za vlády Kublajchána**
  - Polo žil v Číně **11 let a sepsal dílo „Milion“**
- v 15. stol. - **obchodní objevitelské cesty – objevení nových území, trhů, pracovní síly, nerostného i jiného bohatství**
- **Kryštof Kolumbus** (1451-1506) a jeho nová cesta **do Indie** západním směrem
  - objevení Ameriky v r. **1492**
  - **Kolumbus přistál u nové země, ale nezapsal to**
- **Americo Vespuci** (1454-1512) tuto zemi **popsal – odtud název Amerika**
- počátkem 16. stol. nastává **období kolonizace**
- koloniální velmoci : Holandsko, Anglie, Francie, Španělsko, Portugalsko

1.3 Novodobý cestovní ruch

- 17. stol. - **Anglie** - rozvoj průmyslu
- **vzniká fond volného času pro cestování**
- začíná období zvané **Grand Tours**
- v Evropě vzniká **systém ubytování a stravování** podle anglického vzoru

Thomas Cook (1808-1892)

- **1841** –organizuje **první hromadný výlet pro 570 osob u příležitosti otevření železniční tratě z Derby do Roughby.**
- **1845** – založení **první cestovní kanceláře** na světě
- **používá prvky jako dnešní CK** (zajišťuje dopravu, ubytování atd.), používá blanketové úvěrové lístky, roaming listy, vypracovává itineráře
- **1855** –organizuje **první zahraniční zájezd** na Světovou výstavu do Paříže
- **1865** – zahajuje **provoz CK v Londýně**
- od r. **1877** má Cook vlastní **CK po celém světě**

Karl Baedeker (1801-1859)

- **1827** - vydává **prvního knižního průvodce**
- popisuje **možnosti ubytování, stravování, dopravy a uvádí i ceny**
- Baedeker umožňuje **cestování i středních vrstev**

Období 18. – 19. století lázeňský cest. ruch

- **alpské oblasti a české lázně** cílem CR
- **jezdily celé rodiny** i na několik měsíců
- rozvíjí se **nový obor Hotelnictví**

1.4 Období do 1. světové války

- **zkracuje se pracovní doba**
- začínají **cesty dělnictva za přírodou**

1.5 Období mezi světovými válkami

- **rozvíjí se hromadný CR** v Evropě.
- **další zkracování pracovní doby** až na 8 hod. denně
- vznikají velké CK a **rozvíjejí se služby v CR**

ČEDOK : v r. **1920** sepsána smlouva mezi Čs. dráhami, Zemským cizineckým svazem a bankou Bohemia – vznik **Československé dopravní kanceláře**

- r. 1926 byla poprvé použita značka ČEDOK

- **Světová hospodářská krize** ve 30. letech 20. stol. - útlum až **zastavení CR**
- cestování **z ekonomických** důvodů (hlavně práce v USA)
- Vznikaly osady s kulturní orientací na USA - **tramping** se speciální tramskou **hudbou a oblékáním** (vojenské oblečení)

1.6 Období po 2. světové válce

- **Svět se rozpadl** na dvě politické a ekonomické soustavy
- Evropa byla rozdělena tzv. **železnou oponou** na západní a východní blok (v r. 1961 postavena Berlínská zeď)
- Od r. **1946** je datován vznik tzv. **studené války** – konec v **1990**
- „studená válka“ = **konflikt mezi národy, který se neděje pomocí vojenských akcí, ale pomocí ekonomických a politických sankcí**
- Cestovní ruch se rozvíjel v obou soustavách odlišným způsobem.
  - v zemích **západního bloku** - především individuální cestovní ruch
  - v zemích **východního bloku** (SSSR, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko...) - hromadný cestovní ruch

V Československu bylo až do r. 1990 pouze **7 cestovních kanceláří** :

- **Čedok** - v r. 1948 znárodněn – existuje dodnes
- **Sport-Turist** - sportovní zaměření
- **CKM** (Cest. kancelář mládeže) - založena v polovině 60. let
- **Autoturist** - s vlastní dopravou, ale zajištěním noclehů ev. stravy)
- **Balnea** (zajišťovala lázeňské pobyty),
- **Slovakotour** – jako Čedok
- **Tatratour** – náplň jako Sport-Turist

Možnosti výjezdu z ČSR do západních zemí v letech 1950-1990 :

- a) s cestovní kanceláří
- b) na devizový příslib
- c) na pozvání blízkých příbuzných
- d) služebně

a) Výjezdy z cestovní kanceláří :

- **jezdilo se nesmírně málo** na západ - **zájem veliký**
- mohlo se **vycestovat pouze jednou za rok**.

b) Výjezdy na devizový příslib (100 USD) :

- nebyla volná směnitelnost koruny
- **kapesné bylo součástí ceny zájezdu** s cestovní kanceláří
- individuál. CR - žádost na banku o tzv. **devizový příslib (max. 100 USD)**
- výjezd pouze **na 3 týdny, ale kamkoliv**

c) **Výjezdy na pozvání blízkých příbuzných (5 USD) :**

- **blízcí příbuzní jsou : otec, matka, sourozenci, děti, prarodiče**
- ze zahraničí bylo zapotřebí **pozvání** potvrzené místním úřadem
- žadatel o výjezd na pozvání dostal 5 USD

d) **Výjezdy služební :**

- výjezdy **bez omezení i vícekrát za rok**
- výlohy platil **zaměstnavatel**

Doklady nutné k výjezdu :

a) **cestovní pas**

b) **vstupní vízum**

c) **výjezdní doložka**

d) **celní a devizové prohlášení**

e) **potvrzení o odevzdání vojenské knížky**

a) **Cestovní pasy**

- lišily se barvou - **soukromý pas**
- existoval **služební pas** – musel se do 3 dnů po příjezdu odevzdat zaměstnavateli
- svůj cest. pas mohly mít i **ostatní organizace** (např. cestovní kanceláře)

b) **Vstupní vízum :**

- podle potřeby

c) **Výjezdní doložka :**

- **nej důležitější doklad !** - dvojlist formátu A5, který se musel vyplnit všemi osobními údaji
- dokonalá evidence o tom kdo vycestoval a kdo se nevrátil

d) **Celní a devizové prohlášení :**

- **celní prohlášení** - zboží
- **devizové prohlášení** – peníze

e) **Potvrzení o odevzdání vojenské knížky :**

- platilo pro odvedené muže od 18 do 60

Omezení cestování vede k rozvoji chataření a chalupaření

Krátce bylo cestování do zemí západního bloku uvolněno v roce 1968.

1.7 Vývoj cestovního ruchu v ČSFR po roce 1989

- po r. 1989 - **turistická exploze**
- nejprve **cesty do blízkých států a měst**
- vznik **nových cestovních kanceláří**
- v r. 1990 bylo vydáno cca **6 000 oprávnění k provozování CK**
- časem stoupá **zájem o kvalitu cestování**

- je schválena **první legislativa** pro cestovní ruch
- vznikají **odborné školy** pro CR
- postupně klesá počet cestovních kanceláří
- v r. 2010 je registrováno **1100 CK**

1.8 Charakteristika současného vývoje cestovního ruchu v České republice a ve světě

- Rozvíjí se **marketing** - u Čechů přetrvává **zájem o moře**
- Zvyšuje se **kvalita služeb** v důsledku konkurenčního prostředí
- **Stoupá poptávka po kvalifikovaném personálu.**

Nejdůležitější mezinárodní organizace CR :

- **WTO - Světová organizace cestovního ruchu** (World Tourism Organization) - **vrcholný orgán CR na světě.**
  - vznik v r. **1974**. Přihlásila se i tehdejší **ČSSR**. ČR pokračuje v tomto členství
  - v říjnu 1999 byla zvolena do tzv. **Výkonné rady WTO**
- **ECTAA** - je asociace **sdružující národní asociace cestovních kanceláří** a cestovních agentur **zemí Evropské unie.**
  - založena již v r. **1961**
  - má sídlo v Bruselu
  - v současné době sdružuje národní asociace **z 25 členských zemí EU**

2. JEDNOTNÉ POJMY A DEFINICE V CEST. RUCHU

- jednotné pojmy a definice jsou **nutné** pro získávání **statistických údajů**
- v r. **1991** se v **Ottavě** sešlo **250 představitelů vládních organizací a cest. kanceláří** a vypracovali definice pro cestovních ruch.

2.1. Cestovní ruch

„Cestovní ruch je činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa ležícího mimo její běžné prostředí. Hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštíveném místě.“

Cestovní ruch dělíme podle destinací na :

- 2.1.1. **Vnitřní** (tuzemský) **cestovní ruch**
- 2.1.2 **Národní** (celostátní, celonárodní) **cestovní ruch**
- 2.1.3 **Mezinárodní** (světový) **cestovní ruch**

2.1.1. Vnitřní cestovní ruch

- **domácí cestovní ruch** tzn. **cesty občanů po vlastní**
- **aktivní cestovní ruch** tzn. **příjezdový cestovní ruch** cizinců k nám

2.1.2 Národní cestovní ruch:

- **domácí cestovní ruch** tzn. cesty občanů po vlastní zemi
- **pasivní cestovní ruch** tzn. výjezdový cestovní ruch našich občanů do jiných zemí –

2.1.3 Mezinárodní cestovní ruch

- **aktivní cestovní ruch**
- **pasivní cestovní ruch**] – **odjezd našich občanů do zahraničí**

2.2 Definice účastníků cestovního ruchu

A : Rezident

- **rezident v mezinárodním cestovním ruchu**
„Rezident v mezinár. CR je osoba, která žije v zemi souvisle alespoň 1 rok před příjezdem do jiné země na dobu kratší než 1 rok.“
- **rezident v domácím cestovním ruchu**
„Rezident v domácím cestovním ruchu je osoba, která žije v určitém místě alespoň 6 měsíců po sobě jdoucích před příjezdem do jiného místa v téže zemi na dobu kratší než 6 měsíců.“

B : Návštěvník

- **v mezinárodním cestovním ruchu** „Návštěvník v mezinárodním cestovním ruchu je osoba cestující do jiné země na dobu kratší než 1 rok, přičemž hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštívené zemi“
- **v domácím cestovním ruchu** „Návštěvník v domácím cestovním ruchu je osoba cestující do jiného místa v téže zemi na dobu kratší než 6 měsíců, přičemž hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštíveném místě.“

C : Turista

- „**Turista v mezinár. cestovním ruchu** je návštěvník cestující do jiné země
- **na dobu zahrnující alespoň jedno přenocování, ale ne delší než 1 rok** a
- hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštívené zemi“.
- „**Turista v domácím cestovním ruchu** je návštěvník usedlý v místě, který
- **cestuje do jiného místa v téže zemi na dobu zahrnující alespoň jedno přenocování, ale ne delší než 6 měsíců** a hlavní účel cesty je jiný než
- výkon placené činnosti v navštíveném místě“.
- „**Turista na dovolené** - setrvá na místě určitý počet dnů.“
- „**Turista krátkodobý** cestuje na dobu nepřekračující určitý počet dnů, ale zahrnující alespoň **jedno přenocování a trvající alespoň 24 hodin.**“

D : Výletník

- „**Výletník** v mezinárodním cestovním ruchu je návštěvník cestující do jiné země **na dobu kratší než 24 hodin bez přenocování**, přičemž hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštívené zemi.“

2.3 Příjmy a výdaje v cestovním ruchu - výdaje jsou jakékoliv **náklady** návštěvníka nebo pro návštěvníka na jeho cestu.

Výdaje na mezinárodní cestovní ruch jsou výdaje **vlastních občanů** (rezidentů) cestujících do zahraničí jako návštěvníci

Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu - jsou **příjmy země z výdajů** zahraničních návštěvníků

2.4 Rozdělení cest podle účelu

- cesty za zábavou - kultura, sport ...
- profesní cesty – např. obchodní jednání ...
- ostatní cesty – např. studijní pobyty a stáže, ozdravné pobyty ...

3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch **zvyšuje kulturní úroveň lidí** a rozšiřuje znalostní obzory. Je indikátorem životní úrovně.

4 základní podmínky pro uskutečnění cestovního ruchu :

1. **chuť cestovat**
2. **mít volný čas**
3. **mít peníze**
4. **mít zdraví**

Faktory ovlivňující rozvoj cestovního ruchu :

- faktory **ekonomické**
- faktory **sociální**
- faktory **psychologické**
- faktory **kulturní**
- faktory **demografické**
- faktory **ekologické**
- faktory **technické**
- faktory **politické**
- faktory **administrativní**

3.1 Faktory ekonomické

Mezi **faktory** ekonomické patří :

- **růst ekonomiky**
- **růst národního důchodu**
- **růst fondu spotřeby**
- **růst poptávky po službách** a tedy i po cestovním ruchu.

3.1.1 Hrubý domácí a národní produkt

- **Hrubý domácí produkt (HDP)** celková hodnota statků a služeb vyrobená v Česku za 1 rok našimi i zahraničními firmami
- **Hrubý národní produkt (HNP)** je celková hodnota všech statků a služeb vyrobených za 1 rok našimi občany v Česku i v cizině.
- **Hrubý národní produkt nominální** je hrubý národní produkt vyjádřený v tržních cenách
- **Reálný hrubý národní produkt** je hrubý národní produkt **bez inflace**.

3.1.2 Inflace – růst cen v čase

Velikost inflace se vyjadřuje mírou inflace.

Míra inflace musí být jednoznačně určena (období)

- **Míra inflace** =
$$\frac{\text{cenová hladina roku (t)} - \text{cenová hladina roku (t - 1)}}{\text{cenová hladina roku (t - 1)}}$$

t = letošní rok

t-1 = loňský rok

- **cenová hladina** poměřuje úroveň cen tzv. **spotřebního koše** reprezentativních výrobků a služeb
- v makroekonomii je spotřební koš používán pro měření cenové hladiny, resp. míry inflace. V tomto případě **představuje spotřební koš reprezentativní skupinu statků**. Takovýto spotřební koš se může obsahovat výdaje na bydlení, stravu, kulturu atd.

3.1.3 Výdaje na cestovní ruch

- jsou **závislé na ekonomické situaci obyvatelstva**.
- ve vyspělých zemích se dává **na cest. ruch** cca **11% z příjmů**

Žebříček rodinných výdajů tedy vypadá takto :

1. strava
2. bydlení
3. cestovní ruch

Výše výdajů na cest. ruch je ovlivněna :

- **povahou člověka**
- **vzděláním**
- **výchovou**
- **životním a pracovním prostředím**
- **znalostí cizích jazyků** apod.

3.1.4 Úspory

Úspory jsou nerealizovaná kupní síla obyvatelstva, která podstatně ovlivňuje poptávku po cestovním ruchu.

3.2 Faktory sociální

3.2.1 Míra volného času

- Rozhodujícím faktorem cestovního ruchu je **míra volného času**
- Člověk se snaží :
  - **uniknout od stereotypu každodenního života**
  - **uniknout před stresy** z pracovního, i rodinného prostředí
  - **uniknout před přelidněným pracovním i obytným prostředím**
  - **odpočívat a provádět aktivní tělesnou i duševní činnost**
  - **poznávat nové kraje. Proces poznávání je průvodním jevem všech forem CR**

3.2.2 Fond volného času

- V průměru tvoří volný čas asi **25% bdělého stavu člověka**. Z toho :
  - **6%** - **každodenní volný čas**
  - **12%** - **víkendový čas + svátky**
  - **7%** - **dovolenkový volný čas**

3.3 Faktory psychologické

- **Psychologie je nástroj**, který pomáhá odhalit příčiny chování lidí a umožňuje na ně působit.
- **Psychologické vlastnosti** jsou podstatné a poměrně trvalé znaky duševního života.

3.3.1 Psychologické vlastnosti :

- **vrozené** - nutno je rozvíjet, jinak zakrní
- **získané** (výchovou)

3.3.2 Vlastnosti osobnosti :

- **schopnosti**
- **temperament**
  - **flegmatik** (stoik) – netečný, duševně i tělesně pomalý
  - **melancholik** – zádumčivý
  - **sangvinik** – přiměřeně reaguje na podněty
  - **choleric** – silně vznětlivý
- **zájmy**
- **charakter**

3.3.3 Vlastnosti skupiny

- Skupina je tvořena **dvěma a více osobami**
- Více skupin tvoří společnost.
- **Dobry vztah ke skupinám mají mladí lidé**
- Skupina má **společný soubor názorů** (tzv. ideologii)
- Člověk může být zároveň **členem i více skupin**

Skupiny v cestovním ruchu jsou rozděleny **podle počtu osob** na :

- **malé** (do 10 osob),
  - **střední** (více než 10, ale max. do 45 osob)
  - **velké** (nad 45 osob)
- počet lidí ve skupině v CR je dán **kapacitou doprav. prostředku**

V cestovním ruchu mohou být :

a) **skupiny sourodé (homogenní)**, a to např. :

- **profesně**
- **věkově**
- **intelektuálně**
- **zdravotně ...**

-b) **skupiny nesourodé (nehomogenní)**

Skupiny se mohou lišit :

- mírou důvěry
- stejnorodostí
- mírou náročností
- vztahem k cíli
- mírou tolerance k ostatním členům skupiny

3.4 Kulturní faktory

- „**Kultura je souhrn hodnot, myšlenek a postojů, které jsou přijímány určitou homogenní skupinou a jsou přenášeny často jen ústní formou a přímým kontaktem na další generace.“**

- Kultura má jistou setrvačnost

- **Kultura v sobě zahrnuje**

- **všechny druhy umění** (koncerty ...)
- **právo** (jakékoliv)
- **politický systém**
- **náboženství**
- **technologie výroby**
- **úroveň vzájemných**

- **Společnost lidí** je skupina, která má společnou kulturu.

- **Kultura** ovlivňuje chování jednotlivce i skupiny

- **Kulturní úroveň skupiny** přímo ovlivňuje **řešení** konkrétních situací

- Pro **rozvoj kulturní úrovně členů skupiny** jsou důležité **vzory vůdčích členů** skupiny

- **Kultury se navzájem překrývají.**

3.5 Demografické faktory

3.5.1 Hustota obyvatel

- má přímý vliv na poptávku po cestovním ruchu (ČR 133 obyv./km² - 5 31.3.2010)

3.5.2 Růst světové populace

Křivka růstu světové populace je stále strmější

Rok	1000	200 mil.
	1800	500 mil.
	1900	2 mld.
	2000	6 mld.
	2100	11 mld.

Únosnost planety Země se odhaduje na 20 miliard obyvatel.!!

Současné ostatní demografické trendy - střední délka života :

Světová zdravotnická organizace WHO rozlišuje tyto etapy života :

- rané stáří (věk 60-74 let)
- pokročilý věk (75-89 let)
- dlouhověkost (nad 90 let)

Na světě je největší střední délka života v **Japonsku (Ž=84 let, M=80 let)**, nejnižší v Africe.

a) prodlužuje se délka života a obyvatelstvo stárne

- zlepšilo život. prostředí
- ekologická a zdravá strava
- konzumace bílého masa
- vymizela zdraví škodlivá zaměstnání
- lékařská věda udělala velké pokroky

V ČR se od roku 1990 stále zvyšuje střední délka života

r. 1990	muži 67,5 roků	ženy 76,0 roků
2009	73,9 (74)	80,2 (80)

V Evropě se nejdelšího průměrného věku dožívají muži ve Švédsku (77) a ženy ve Švýcarsku (82).

b) Zvyšuje se počet svobodných lidí

- mladí lidé se žení později
- mají rychlý nárůst úspor

c) Manželství jsou uzavírána ve vyšším věku

d) Děti se rodí starším manželům

e) Zvyšuje se počet zaměstnaných žen, a tím se zvyšuje i příjem rodiny.

f) Prodlužuje se hranice odchodu do důchodu

Roste počet obyvatel, kteří jsou nositeli poptávky po cestovním ruchu.

3.6 Ekologické faktory

- Životní prostředí vytváří **3 typy prostředí**:
  - obytné prostředí
  - pracovní prostředí
  - rekreační prostředí

3.6.1 Obytné prostředí

- Člověk tráví $\frac{3}{4}$ života v obytném prostředí.

3.6.2 Pracovní prostředí

- v tomto prostředí tráví člověk $\frac{1}{4}$ produktivního života.
- Negativní vlivy tohoto prostředí jsou např. :
  - hluk, prašnost, vysoká teplota
  - napětí, zodpovědnost, stresy, přelidněnost

3.6.3 Rekreační prostředí

- žijeme zde převážně o víkendech a o dovolené
- do rekreačního prostředí patří hlavně pobyt v přírodě

Druhy rekreačního prostředí

- les
- hory
- vodní plochy a toky

3.6.4 Příznivé působení a rizika rekreačního prostředí

a) Les

Příznivé působení lesa

- příznivé mikroklima
- vylučuje vůně (voní různé silice)
- vyrovnává klimatické
- udržuje vyšší procento kyslíku -
  - je zde správné % kyslíku ve vzduchu (21% O₂)
- největším zdrojem kyslíku jsou amazonské pralesy
- kyslík ve vodě pak vyrábějí vodní řasy
- les snižuje hlučnost prostředí
- les je i zdrojem hluku - vytváří příznivou zvukovou kulisu (šumění)
- v lesním prostředí je snižená úroveň patogenních (zdraví škodlivých) bakterií

Rizika lesního prostředí

- možnost zabloudění
  - riziko zabloudění můžeme eliminovat :
    - když se držíme značených cest
    - když máme u sebe mapu a kompas
    - když si pro trasu najmeme místního průvodce
- nebezpečí pádu větví a kmenů v silném větru

- výskyt nebezpečných nebo **jedovatých rostlin a hub** např. :
  - **muchomůrka zelená**
  - **tis** – jedovatý strom
  - **rulík zlomocný** – červené bobule jedovaté
  - **blín, vraní oko**
  - **bolševník velkolistý**
- možný výskyt člověku nebezpečných zvířat a hmyzu
  - **vlk i medvěd, divoké prase, zmije**
    - **klíště**
    - **Meningoencefalitida, též** (zápal mozk. blan) – dá se očkovat. **Šíří se v lymfatických uzlinách a napadají centrální nervový systém. Inkubační doba 7-14 dnů.** Postihuje játra, vyvolává poruchy vědomí (dezorientace), třesy, může dojít až k celkovému **ochrnutí, otoku mozku a smrti.**
    - **Lymeská borrelióza** – neexistuje očkování (**bakteriální onemocnění – antibiotika**). Má 3 stadia.
      - **1.stadium – 1-3 týdny po kousnutí** - zarudnutí kůže (zánět)
      - **2.stadium – 1-3 měsíce** – bolesti kloubů, zánět mozku nebo míchy
      - **3.stadium – celoživotně** - velké záněty různých
  - **hmyz, mravenci, sršně, vosy** – alergici

b) Hory

Příznivé působení horského prostředí

- čistý vzduch - klimatické lázně
- příznivý vliv přiměřené námahy
- klid a estetické působení

Rizika horského prostředí

- nutnost **dostatečné fyzické kondice**
- potřebná znalost **orientace**
- **lavinové nebezpečí**
  - **existuje 5 stupňů** lavinového nebezpečí a **signalizuje se praporky** nebo světelnými tabulemi.
  - **nejnižší nebezpečí - stupeň 1 a 2** (sněhová pokrývka je celkem dobře stabilní) se signalizuje **žlutým praporkem**. Příznivé podmínky pro túry při zvýšené opatrnosti
  - **stupeň 3 a 4** (slabá stabilita sněhové pokrývky je na většině svahů) se signalizuje praporkem se **žluto-černou šachovnicí**. Úroveň nebezpečí vysoká. Omezený pohyb při túrách.
  - **stupeň 5** (nestabilní sněhová pokrývka je na celém území) se signalizuje **černým praporkem**. Nelze provádět túry. Úroveň nebezpečí velmi vysoká
- možné **zvraty počasí**

- pokles teploty s nadmořskou výškou
  - teplotní gradient 0,6°C/100 m výšky
- možnost pádu ve strmém terénu
  - možnost úrazu v neschůdném terénu - do odlehlého terénu nechodíme sami
- vysoká intenzita slunečního záření
  - každých 300 m výšky narůstá UVB a UVA záření o 4%
- ve vysokých polohách pokles hustoty vzduchu – horská nemoc
  - v 5 500 m n.m. je polovina ½ tlaku vzduchu jako u moře - hypoxie – spánková apnoe (z nedostatku kyslíku)
  - v 8 000 m n.m. je pouze ¼ tlaku vzduchu
    - návyk na výšku je tzv. **aklimatizace. Aklimatizaci získáme opakováním výstupů a sestupů.** Získaná aklimatizace na danou výšku je trvalá
    - 1. stupeň horské nemoci = dýchavičnost, nechutenství, zvracení, nespavost
    - 2. stupeň (nedokrvuje se mozek). Člověk se chová jako silně opilý
    - 3. stupeň – velmi nebezpečné až smrtelné ! **Otok (edém) plic** (hypoxie= absolutní nedostatek kyslíku) a **otok mozku** (BOM=vysokohorský otok mozku)

c) Řeky, jezera, moře

Příznivé působení vodního prostředí

- plavání je pohyb bez zatěžování kloubů
- osvěžující vliv na člověka (snížení krevního tlaku, což přispívá k pohodě alergiků).
- příznivé působení Slunce (vitamín D) – 4 fototypy – krémy s UV filtrem
- uklidňující zvuková kulisa (šumění moře)
- příznivá vlhkost a slanost vzduchu
- příznivé působení mořské vody na kůži
  - Jaderské moře má max. 26% nasycenosti solí
  - Mrtvé moře – salinita 30-35%
- mořská voda i u nás (lázně Darkov, Klimkovice) – detritická třetihorní mořská voda.
- estetické působení na člověka (příroda, potápění, nové druhy ryb při rybolovu ...)

Rizika vodního prostředí

- změny výšky hladiny pod přehradami
- nutná znalost plavání
- nutná fyzická kondice při provozování vodních sportů
  - používání bezpečnostních pomůcek (plovací vesta, helma)
- nebezpečí přílivu a odlivu u břehů oceánu
  - výška přílivu a odlivu závisí na poloze Země, Slunce, Měsíce, na tvaru dna a pobřeží a na velikosti vodní plochy
- vysoká intenzita slunečního záření
- vítr, vlny a zpětné spodní proudění vody u moře

3.7 Technické faktory ovlivňující CR

- Moderní cestovní ruch je závislý na **technickém zabezpečení** :
dopravy, výstavby objektů, spojovacích zařízení, sportovních zařízení, informačních prostředků ...
- Moderní technologie se využívají i pro **bezpečnost účastníků cestovního ruchu** (záchranná služba v horách a na mořském pobřeží).
- Na moderních technických prostředcích je závislý i **cestovní ruch zdravotně postižených.**
- **Nové technické prostředky** jsou i **základem** zábavného a atrakčního CR.

3.8 Politické faktory

Základní politickou **podmínkou** rozvoje cestovního ruchu **je mír.**

Z hlediska politické stability se dělí země na :

- 1) **Politicky stabilní** – ideální stav
- 2) Relativně **klidné**
- 3) Politicky **neklidné**
- 4) **Před politickým převratem**
- 5) **Ve válečném stavu**

Indikátory politického stavu (čeho si v daných zemích všímáme) :

- 1) Systém **politických stran**
- 2) Rozsah **verbálních útoků ve sdělovacích prostředcích**
- 3) **Frekvence střídání vlád**
- 4) **Neklid na univerzitách**
- 5) **Projevy násilí a teroru**

Politicky odlišná období v Evropě:

- 1) **Do 1. světové války**
- 2) **Po 1. světové válce (nově uspořádané hranice států)**
- 3) **Po 2. světové válce - hospodářská a vojenská seskupení, studená válka**, 1961 stavba Berlínské zdi (zbourána 9.11.1989)
- 4) **Po roce 1980 (politická krize zemí východního bloku).**
  - 1980 – Polsko stávka přístavních dělníků v Gdaňsku – Solidarity – Lech Walesa
  - 1985 – nastupuje Gorbačov do funkce – „glasnost“
  - 1986 – Rejkjavík – Reagan (USA)+Gorbačov(SSSR)-dohoda o ukončení stud. války
- 5) **Po roce 1989 - politické převraty v zemích východního bloku, rozpad SSSR.**
- 6) **Po roce 2001 (celosvětové rozšíření turistických akcí)**

3.9 Administrativní faktory

- 1) **Občanský zákoník 40/1964 Sb.** upravuje vztahy mezi občany a organizacemi (práva a povinnosti občana – týkající se i cizinců)
- 2) **Obchodní zákoník 513/1991 Sb.**
- 3) **Zákon o některých podmínkách v CR 159/199 a novela č. 214/2006 Sb.** (CK, agentura, zájezd, pobyt ...)
- 4) **Zákon o živnostenském podnikání 455/1991 Sb. . + novely 214/2006 a 130/2008 Sb.**
- 5) **Zákon o cestovních dokladech 329/99Sb. a jeho novela 136/2006 Sb.**
- 6) **Zákon o celní správě ČR 185/2004**
- 7) **Devizové zákony a předpisy 219/1995**
- 8) **Zdravotní předpisy pro lidi a zvířata** (povinnost očkování)
- 9) **Osvědčení o úhradě pojištění osob a majetku**
- 10) **Osvědčení o výměně valut**
- 11) **Předpisy pro technický stav motorových vozidel**
- 12) **Dopravní předpisy**

Informace o administrativních předpisech je nutno zahrnout do informačních materiálů cestovního ruchu.

4. TRH V OBLASTI CESTOVNÍHO RUCHU

- „Trh je místo, kde se opakovaně uskutečňuje koupě a prodej zboží nebo služeb“
- **Základní tržní kategorie jsou nabídka a poptávka.**
  - Jejich vztah nejvýznamněji ovlivňuje tržní cenu

Rozeznáváme tyto 2 druhy cen : cenu výrobní a cenu tržní

- **Cena výrobní** je tvořena souhrnem nákladů na materiál, zpracování, dopravu a skladování
- **Cena tržní** závisí na ceně výrobní a na stavu nabídky a poptávky

Tři základní vztahy nabídky a poptávky:

4.1 Poptávka

- 1) **Poptávka se rovná nabídce.**
  - stav spíše teoretický - minimální zisk
- 2) **Poptávka je větší než nabídka.**
  - **Kapacity služeb a zařízení CR jsou nedostatečné**
  - **Tržní ceny rostou** a dochází k odlivu poptávky do jiné oblasti
  - **Poptávka se může přesunout i do zahraničí**
- 3) **Poptávka je menší než nabídka.**
  - **Nízké využívání kapacit CK**
  - **Ceny klesají** . ale často i kvalita a rozsah služeb - může vést až **ke krachu CK**

Změny v objemu a struktuře poptávky nastávají :

- změnami v příjmech obyvatelstva
- nárůstem nebo poklesem míry volného času
- změnami spotřebitelských preferencí
- **motivací účasti** (studijní důvody...)
- **změnami ve způsobu života** (věk, změna zaměstnání, společenského postavení...)
- **cenovými změnami na trhu**

Charakteristické rysy poptávky v oblasti cestovního ruchu :

- **Komplexnost poptávky – balík služeb.**
- **Periodický charakter poptávky –roční období.**
- **Pružnost poptávky – poptávka se může měnit velmi**
- **Masovost poptávky – v ČR velký podíl hromad. cestovního ruchu**
- **Priorita poptávky – tzn. zvýšený zájem o určitý druh**

4.2 Nabídka

- **Nabídka musí respektovat vlastnosti zákazníka: kupní sílu, věk, druh zájmu ...**
- **Obsahem nabídky je balík služeb** - doprava, ubytování, stravování ...

Obsah nabídky tvoří:

- **zboží a jejich ceny** (mapy, průvodce, krémy ...)
- **distribuční a prodejní služby** (cestovní kanceláře – jsou to nositelé nabídky)
  - o **komunikační prostředky (katalog , reklama, osobní kontakt**

Trh v oblasti cestovního ruchu je víc než obecný trh **ovlivněn mimoekonomickými faktory jako jsou podmínky přírodní, politické, sociální, kulturní apod.**

Cest. kancelář ovlivňuje obsazení zájezdu :

- **snížením ceny zájezdu – last minute** (pro doplnění zájezdu)
- **CK ovlivňuje cenu zájezdu reklamou**

Služby v cestovním ruchu :

- jsou **nehmotné : nemohou zkazit**
- nepotřebují **skladovací prostory (nedají se skladovat)** a **nepotřebují tedy obslužný personál** ve skladech ...
- jsou nerozlučně **spojeny s osobou poskytovatele** (s CK nebo agenturou)
- jsou **pomíjivé** (jejich existence začíná a končí v okamžiku realizace cest. ruchu)

Služby v cest. ruchu se dělí na 2 části :

1. část : **služby zajišťované cest. kanceláří** - doprava, ubytování, stravování
2. část : **služby poskytované z důvodu cestování** jako např. nákup sport. náčiní, oblečení

5. POTŘEBA A SPOTŘEBA V CESTOVNÍM RUCHU

5.1 POTŘEBA v oblasti cestovního ruchu

„CR se rozumí soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestou a pobytem osob mimo místo jejich trvalého bydliště, zpravidla ve volném čase, za účelem zotavení, poznávání, společenského, kulturního a sportovního vyžití, lázeňského léčení a pracovních cest“.

Obecná definice : **Potřeba je psychická síla, která uvádí do činnosti konkrétní lidské chování. Tato síla může být :**

1. **pozitivní** (tužba)
2. **negativní** (strach, odpor k něčemu)

- **Vnější projevem potřeby je napětí, které vyvolává určitou aktivitu, a ta zajistí rovnováhu.**

Potřeby v cest. ruchu dělíme na biologické a společenské :

a) Potřeby biologické (nezbytné) souvisí s existencí člověka jako živočicha (např. jídlo, ochrana života ...)

- tyto potřeby jsou **i u zvířat**
- jsou **neměnné**
- biol. potřeby člověka se **vyvíjejí pomalu**
- **pouze člověk má k biolog. potřebám i potřeby společenské !!**

b) Potřeby společenské (zbytné) souvisí s existencí člověka jako **člena společnosti :**

- potřeba **vzdělání**
- potřeba **seberealizace**
- potřeba **společenského uplatnění**
- potřeba **kultury**
- potřeba **zábavy a sportu**

Tyto potřeby se vyvíjejí a přeměňují s vývojem společnosti (tzn. s novými ekonomickými a kulturními faktory).

Z hlediska cest. ruchu dělíme potřeby na :

- **Potřeby primární** – uspokojují základní motivace CR - tj. **poznávání, odpočinek, vzdělání, kultura .....**
- **Potřeby sekundární** (podpůrné) – **nejsou cílem cestovního ruchu, ale jsou pro naplnění primárních potřeb nepostradatelné (doprava, ubytování ...**

- **Potřeby lidí mají ve svém vývoji hranice (limity)**

- **koupěschopnost**
- **politické limity**
- **hranice dané společenským, technickým a ekonomickým vývojem** (my máme jiné potřeby cizinci)

- **Úroveň potřeby** je dána úrovní společenského a ekonom. vývoje skupiny nebo jednotlivce.
- **Hranice potřeb** jsou tak dány možnostmi a kapacitou daného prostředí.

Charakteristické znaky potřeb v cestovním ruchu se mění :

- **potřeby jsou proměnlivé :**
    - s časem
    - s věkem
    - se společenským postavením
    - s módou - módní destinace
  - **potřeby se vzájemně podmiňují**
    - potřeba rekreace vyvolá potřebu vhodného oblečení, sportovního vybavení, informací, dopravy apod.
  - **potřeby jsou vždy subjektivně podmíněné (jednotlivcem) a jsou ovlivněny :**
    - vkusem
    - vzděláním
    - fyzickými a zdravotními předpoklady a volným časem – pracovní zatížení.
      - zájezdy nad 14 dnů a déle se proto **prodávají** mnohem **hůře**
    - ekonomickou situací v rodině, která může být různá
- **V průběhu akcí cestovního ruchu dochází k uspokojování potřeb :**
- po poznávání
  - po odpočinku (i aktivním)
  - po vzdělávání
  - po kulturnímu vyžití
  - po změně prostředí

Úroveň cestovního ruchu je významným indikátorem stupně rozvoje společnosti,

5.2 SPOTŘEBA v oblasti cestovního ruchu

„Spotřeba je realizovaná poptávka“.

Proces probíhá ve schématu : **potřeba – poptávka – spotřeba.**

- **Objem spotřeby se vyjadřuje výdaji na cestovní ruch:**

- výdaje přímé bezprostředně souvisí s účastí na CR – zaplacení zájezdu
- výdaje nepřímé (oblečení, sportovní potřeby ...)

Zjištění výše výdajů je však obtížné a nepřesné. Výši výdajů můžeme zjistit :

- ze statistiky rodinných výdajů (ankety)
- z publikací bank, dopravců, cestovních kanceláří – částečně
- ze statistik celních a pasových úřadů – jen v některých případech

Podle odhadů světové turistické organizace WTO budou nominální **výdaje na cestovní ruch** stoupat ve světovém měřítku o **4,6% ročně**
Ve vyspělých zemích tvoří **10-11% z příjmů** v rodině výdaje na cest. ruch

6. FORMY (DRUHY) CESTOVNÍHO RUCHU

Cestovní ruch rozdělujeme na :

- 6.1 Kulturní a vzdělávací CR
- 6.2 Zábavní a atrakční CR
- 6.3 Sportovní CR
- 6.4 Zdravotní + ozdravný CR
- 6.5 Gurmánský CR
- 6.6 Kongresový CR
- 6.7 Incentivní CR
- 6.8 Městský CR
- 6.9 Venkovský CR
- 6.10 Náboženský CR
- 6.11 CR seniorů
- 6.12 CR mládeže
- 6.13 CR zdravotně postižených
- 6.14 Lovecký CR

6.1 Kulturní a vzdělávací cestovní ruch

- Účast na **kulturních akcích** (festivaly, výstavy, divadelní představení ...)
- **Studijní cesty a stáže**
  - stáže studentů v zahraničí (nesmí vykonávat prac. činnost)

6.2 Zábavní a atrakční cestovní ruch

- **Zábavní parky** tzn. technické atrakce - trenažéry, skluzavky, horské dráhy, ruská kola, strašidelné zámky, sci-fi atrakce-kosmické lodi.
  - **Pratr** (Vídeň), **Vidámpark** (Budapešť), **Europark** (Německo), **Tivoli** (Kodaň), **Disneyland** (Francie), **Legoland** (Dánsko).
- **Megaatrakce**, národní a **světové výstavy** (národy ukazují co je u nich nejlepšího - cílem je přitáhnout turisty do země)
  - světová výstava v Paříži 1855 - Thomas Cook
  - světová výstava Praha 1891 – Křižíkova fontána (1991 rekonstrukce)
  - světová výstava **1899 v Paříži** - postavena Eifelova věž
  - **EXPO 1958 v Bruselu** – Atomium
    - Do Prahy byla z této výstavy přestěhována Bruselská restaurace
    - Laterna magika

- **EXPO 1967 v Montrealu – KINOAUTOMAT** – vymyslel Alfréd Radok
  - **EXPO 2000 Hannover** (Německo)
  - **EXPO 2005** (Japonsko)
  - **EXPO 2008** (Španělsko)
  - **EXPO 2010** (Čína)
- **Stálé výstavy technických vymožeností a atrakcí** (prostor. kina – 3D, 4D)

6.3 Sportovní cestovní ruch

- **Aktivní účast** (plavání, turistika, lyžování, paragliding)
  - **cest. kanceláře se speciálním zaměřením**
  - **itinerář pro sportovní CR je jiný než pro běžný CR**
- **Pasivní účast (diváci sportovních utkání)**
  - **fotbal**
  - **olympiády** (zimní i letní)
  - **tenis – Wimbledon, grandslam turnaje ...**

V poslední době se rozvinula **cykloturistika**.

Z **pohledu cest. kanceláře** je důležité dobré **organiz. zajištění akce**

- **Dokonalá příprava trasy**
- **Doprovodné vozidlo** se servisem a náhr. díly
- **Zdravotní pojištění** a vybavení
- **Ubytovací a stravovací služby**

6.4 Zdravotní a ozdravný cestovní ruch

- většinou se prolíná i s **jiným cest. ruchem**
  - **Les Lourdes** (Lurdy - Francie) – na úpatí Pyrenejí
- **Lázeňský cestovní ruch** - kombinovaný s kulturním CR
- též **pobyt u moří** s očekávaným účinkem Slunce a slané vody na kožní onemocnění
- pobyt v **místech s vodou syčenou sirovodíkem**
- **pobyt v místech s léčebným bahnem**
  - **kryoterapie** - léčba **extrémně nízkými teplotami** (-120°C)
  - **pobyt v solné jeskyni** nebo v **přírodních jeskyních**.
  - **hypoterapie** – léčba pomocí pohybu **na koních**
  - **canisterapie** – léčba **stykem se psy**
  - **oxygenoterapie** – léčba vdechováním kyslíku
  - **oxygenoterapie** – dýchání kyslíku (30% směs O₂ ve vzduchu) na max. 1 hodinu
  - **pivní i vinné lázně ...**

6.5 Gurmánský (kulinářský) cestovní ruch

- Zaměřen na **poznávání jídel a nápojů v cizích zemích** a krajích.
- Exotická jídla v cizích zemích jsou součástí poznávání místní kultury
- V ČR : **vepřové a zvěřinové hody, krmáš, vinobraní, košť vína, slivovice ...**

6.6 Kongresový cestovní ruch

- Druh CR **organizovaný v pracovní době, a který platí zaměstnavatel**
- Účastníci představují **výběr odborníků** v dané oblasti činnosti.
- **Konferenční poplatky jsou drahé** (tzv. **vložné**)
- Ubytování (v lepším hotelu), stravování (na úrovni).
- Dopravu na místo si hradí každý účastník sám

Akce : konference, symposia, kongresy - liší se rozsahem :

- **konference** (**lokální** charakter) : studentů, doktorandů, učitelů ...
  - počet účastníků obvykle **do 100**
- **symposia** (národní nebo kontinentální rozsah)
  - **odborné nebo vědecká jednání s domácí i zahr. účastí**
  - má **pracovní charakter**
  - počet účastníků **do 300**
- **kongresy** (celosvětové).
  - **Akce mezinárod. významu.**
  - Jednání se uskutečňuje **v sekcích**
  - Počet účastníků **přesahuje 300 osob až několik tisíc osob**

Tyto akce mají dva cíle:

- a) **Odborný cíl** – zubaři, chirurgové, horníci .....(referáty, vědecké a odborné diskuse) – předávají si
- b) **Společenský cíl** - osobní kontakt odborníků a

Většinou je doprovodnou akcí také **výstava nebo komerční prezentace.**

Kongresové akce dělíme podle různých hledisek :

- a) **podle tematického zaměření** na : **politické, ekonomické, technické ...**
- b) **podle struktury účastníků** na : **národní a mezinárodní**
- c) **z hlediska významu** na akce : **místního, regionálního, národního, mezinárodního a světového významu**
- d) **podle druhu zařízení, kde se kongres koná** na :
  - ve **specializovaných zařízeních** (**kongres. centra, paláce, sály**)
  - v tzv. **pohyblivých zařízeních** (na lodích)
  - tzv. **nové formy komunikace** (**telekongresy, akce na internetu, telemosty ...**)

A : Zajišťované služby pro vlastní akci (platí organizátor akce z prostředků získaných z účastnických poplatků) :

- **Pronájem jednacích místností** pro 500 – 1000 lidí
  - měly by mít **dobrou klimatizaci, akustiku, osvětlení a ozvučení**
  - měly by být **přístupné tělesně postiženým**
- Jednací prostory musí mít **vhodné zázemí** :
  - **Tiskové středisko**
  - **Informační středisko**
  - **Šatny, WC, umývárny**
- Pronájem **místností pro společenská setkání** (velká místnost pro zahájení a ukončení akce pro všechny účastníky – kulturní vložka)
- **Tisk materiálů v přípravné fázi** - několik měsíců před akcí (předběžné přihlášky, přihlášení referátů a článků, přihlášky na exkurze a doprovodné akce)
- **Tisk referátů** (sborníků). Dnes většinou na CD nosičích
- **Překladatelské a tlumočnické služby** – dnes zjednodušené - **angličtina**
- **Služby průvodců, hostesek, směnářenské služby ...**
- **Kulturní pořad při zahájení a ukončení akce** (hudba, zpěvy, lid. tance)
- **Organizační zajištění recepcí a rautů** (na začátku i na konci)
- **Ladies program** pro doprovázející osoby (doprava, strava, průvodce)

B : Nepřímo poskytované služby (účastník platí sám) :

- **Doprava** účastníka do místa konání
  - **Ubytování** účastníka (zajistí pořadatel, platí účastník)
  - **Pokongresový program** pro ty kdo v zemi stráví dalších několik dnů (zajišťuje pořadatel)
  - **Nákup zboží** (suvenýry)
- **Místo konání akce** musí poskytovat dostatečné **kapacitní zázemí ubytovací, stravovací**, kulturní a musí mít vysokou estetickou úroveň
- V ČR jsou známá kongres. místa : **Praha, lázeňská místa, horská střediska**
- na akce menšího rozsahu (konference) se dají použít i areály vysokých škol
- Vznikají i specializované **kongresové agentury** .

Pořádání kongresů je **finančně výhodné pro dané místo i hotel**

6.7 Incentivní cestovní ruch (podnikový cestovní ruch)

- tuto formu CR organizuje a zcela nebo částečně **financuje zaměstnavatel**
- **program** je částečně :
  - **pracovní** (zhodnocení hospodaření firmy, změny ve vedení ...)
  - **společenský** (večer s tancem a hudbou, výlet ...)
- Je to vlastně podpora podniků, firem a institucí s cílem bližšího seznámení zaměstnanců v mimopracovním prostředí.

- **Forma krátká** (víkend) spojená s tzv. **výjezdním zasedáním** (1-2 noclehy). Účast většinou povinná. Pouze pro zaměstnance.
- **Forma delší** - zaměstnavatel umožní **rekreaci**
  - účast je nepovinná (i pro rodinné příslušníky)
  - zaměstnavatel hradí cca 30% nákladů

6.8 Městský cestovní ruch

- koná se v městském prostředí a zpravidla se **prolíná s ostatními formami** cestovního ruchu (**kulturní a vzdělávací**, kongresový, gurmánský apod.)
- účastní se **lidé**, kteří jsou nějakým způsobem **orientováni na městský styl života** :
  - zabývají se **kulturou** (divadla, výstavy)
  - **historií** (muzea, galerie,)
  - **architekturou** (městská historická centra, unikátní architektonické stavby)
- **gurmáni** navštěvují různé akce a podniky spojené s konzumací jídel

6.9 Venkovský cestovní ruch (agroturismus) – tzv. **zelený cest. ruch**

Agroturistika je provozována podnikateli v zemědělské výrobě a slouží jim jako **další finanční zdroj**

- Náplní je **pobyt v přírodě a venkovském prostředí často i s účastí na sezónních pracích.**

Pro účely agroturismu připravují venkované:

- **ubytování ve stylových objektech** - mlýny, salaše, farmy s výhledem na dvůr, pastvinu
  - typická je **malá kapacita lůžek** (do 10)
  - pokoje zařízeny **rustikálním nábytkem** (peřiny, dřevěné lavice a stoly)
- lidé se stravují v místě a **konzumují speciální krajová lidová jídla** z produktů vlastní výroby. **Stravu poskytuje ubytovatel**
- návštěvníci se **účastní venkovského života**

Agroturismus nenarušuje životní prostředí

- **nebuduje silnice, parkoviště, lanovky**
  - **nevyžaduje výstavbu hotelů**
  - **nenarušuje způsob života původních obyvatel**
- **Přínosem** pro venkov je **příjem finanč. prostředků**, a to i v době **mimo zemědělskou sezónu** – tzv. **stabilizační faktor venkova.**
  - Stát by měl podporovat venkovský cest. ruch svými dotacemi
  - Je **potřebné udržovat a zvyšovat atraktivnost okolí**:
    - **úprava širšího okolí obecním úřadem** (např. koupání, tenisové kurty...)
    - **budování naučných stezek** a turistických tras
    - prostor pro **možnost jízdy na koni, cyklotrasy**

6.10 Náboženský cestovní ruch

- Tento CR vykonávají věřící a má dávné kořeny v historii

V Čechách je dlouhá tradice tzv. poutí, kdy věřící pěšky a organizovaně putovali na svatá místa i několik dnů (rozvinuto v 18. a 19. stol.)

- byli seřazení v tzv. **procesí** - vpředu šel kostelník s praporem - za ním farář – předříkavač (poutníci po něm opakovali texty)

- věřící cestují na svatá místa (ze zdravotních důvodů)

- **Les Lourdes** [Lurdy] na úpatí Pyrenejí na jihu Francie
- **Muslimové** putují do **Mekky** (90 km od Rudého moře)
- **Indie** – řeka **Ganga** – koupání – rituální
- putování do **Lhasy** – centra tibetského buddhismu. Dalajláma utekl v r. 1959 před Číňany do Indie. Dnes žije v Dramsalámu. V r. 1989 dostal Nobelovou cenu za mír
- u nás jsou poutní místa např. : **sv. Kopeček** u Olomouce, Hostýn, Velehrad, Svatá Hora u Příbrami, hora Říp...

Lidé cestují:

- na místa církevních slavností - tzn. účastní se náboženských
- na místa za významnou církevní osobností (papež, biskup)

Pozn : papež Benedikt XVI vl. jm. Josef Ratzinger (Němec) – hlava katolické církve (od r. 2005). Navštívil ČR 26.-28.9.2009

6.11 Cestovní ruch seniorů

- **turistika lidí**, jejichž **věk překročil hranici 55 let**
- **počet seniorů** v cestovním ruchu **stále roste** – **prodlužuje se věk dožití**
- v ČR tvoří **senioři kolem 10% účastníků v CR**
- existují cest. kanceláře, které se výhradně **specializují na seniorskou klientelu**

K základním motivům seniorské turistiky patří :

- poznávací a **kulturně-vzdělávací důvody**
- **zdravotní motivy**
- **finanční důvody** - **mimosezónní zájezdy**
- **společenské motivy**, vyplývající z pocitu **osamocení**
- **nákupní důvody**

Dělení účastníků dle věku :

- **mladší senioři** (50 – 64 let)
- **starší senioři** (65-70 let)
- **veteráni** (nad 70 let)

Věkové hranice určují samy cest. kanceláře podle náročnosti programu

Potřeby seniorů :

- **mladší senioři** (50 – 60 až 64 let)
  - **dosud pracující - regenerační funkce dovolené**
  - nabídka **zábavného programu**
  - **vyžadují klidnější režim beze spěchu**, s dostatkem času na odpočinek

- **starší senioři** (65-70 let)
  - **jsou v důchodu** a mají dostatek volného času po celý rok – tzv. **mimovíkendový čas**
  - **jazykové znalosti nejsou většinou moc dobré** - důležitá role průvodce (jak pro stránku organizační, tak i odbornou)

- **veteráni** (nad 70 let)
  - mají určité **zdravotní problémy**
  - jejich **zdravotnímu stavu** (fyzickému i psychickému) je třeba **přizpůsobit zaměření zájezdu, program a tempo** (větší počet přestávek na odpočinek)
  - pro seniory je **důležité** :
    - **pohodlné ubytování** – vyšší postele, pevná **madla** v koupelně, **protiskluzové podložky** na podlaze
    - **stravovací služby**– není vhodná jednotná strava (lepší švédské stoly apod.) - **možnost dietní stravy**
    - znalost základních **zdravotních postupů**
  - většinou v těchto skupinách **převažují ženy** nad muži (delší věk dožití)

Seniorská turistiky se musí **odlišovat od standardních forem turistiky**.

Pro tuto skupinu lidí je z hlediska cestování charakteristické především :

- to, že se **seniorská turistika orientuje především na odpočinkové**, relaxační a lázeňské pobyty
- s přibývajícím věkem preferují senioři **cestování ve skupinách**
- senioři vyžadují při cestách **služby vysoké kvality** (především z hlediska pohodlí). Dávají přednost komplexně zajištěným službám
- jsou ochotni cestovat i v **mimosezónní termíny** (levnější)

Senior se **projevuje jako** :

- tzv. **dynamický** (aktivní) senior :

- je dobře **trénovaný**
- **nevyžaduje žádný zvláštní režim**
- často ale **přeceňuje své síly**, a proto je to tzv. **riziková skupina seniorů**

- tzv. **pasivní senior**

- je zvyklý na **služby pro svoje pohodlí**
- **vyžaduje ohledy nebo pomoc** při namáhavém programu

- **Pojišťovny** při sjednávání pojištění se seniory **mají zvláštní taxy**

- za **seniora už je považován člověk nad 60 let** bez ohledu na jeho fyz. kondici

- pojištění v takovém případě může někdy být **až o 100% vyšší**

Práce průvodce se skupinou seniorů vyžaduje :

- **citlivé osobní jednání**
- informace se musí častěji **opakovat**
- u důležitých informací nutno **zkontrolovat zda všichni dobře rozuměli**
- je potřeba **informovat o slevách** pro seniory (vstupy do muzeí, skanzenu, hradů ... podobně jako studenti)
- **program** udělat tak **náročný**, aby senioři stačili fyzicky
- je vhodné mít v takovéto skupině **lékaře** event. zdravotníka
- průvodce by měl vědět, kde je v dané oblasti **lékařská služba**
- je nutno respektovat **pohodlí při dopravě a při ubytování**

6.12 Cestovní ruch dětí a mládeže

- **do r. 1989** zajišťovala tyto služby CKM
  - o **rozvíjel se především domácí cest. ruch**
  - o výjezdový CR **do zemí socialist. bloku**
  - o typická byla **nabídka** programových služeb a organizování **masových akcí**
- **po r. 1989 došlo k rozvoji** turistiky dětí a mládeže
  - **změnila se cílová destinace**
  - zvýšil se podíl **indiv. CR**
  - objevuje se **i neorganizovaná forma CR**
- dnes je v Evropě přibližně **125 mil. mladých lidí** – tedy jedná se o **perspektivní skupinu pro CR**
- za mladé lidi považujeme lidi **do 26 let věku** (bývá uvedeno pro slevy a výhody)

V současné době **dělíme zájemce** o tuto formu CR na :

- **děti pod 10 let** – děti **kontrolované rodiči**
    - **děti do 2 let**
    - **děti 3-16 let** – dětská cena
  - **10-20 let** – mladí s **jistou mírou vlastního rozhodování**
  - **20-30 (26) let** – **samostatně rozhodující** a částečně i finančně nezávislé osoby
- pro **děti** jsou typické **skupinové zájezdy** (školy v přírodě, tábory, výlety), které využívají různé slevy pro tuto klientelu
- K základním **slevám** vztahujícím se na tento druh CR patří :
- slevy **pro děti do 2 let věku** – zpravidla **neplatí nic** nebo jen minimum (u pravidelné letecké dopravy 10% z ceny letenky)
  - nejčastější sleva bývá pro **děti 6-12 let**
  - **slevy pro rodiny s dětmi**
  - **skupinové slevy pro mládež**
  - **individuální ceny pro mládež**

- **mládež** volí zpravidla :
  - nezávislou, **individuální turistiku**
  - nebo **náročnější, méně pohodlné a levnější formy hromad. CR**
  - zájezd s bohatou **nabídkou animačních služeb a formy zábavy**
  - ubytování – **hromadné ubytovny, stany, hostely**
  - **doprava – nemají zvláštní**
  - **stravování – rádi experimentují**
- mají **značnou přizpůsobivost** ke změně podmínek pobytu v cizích krajích – **znají cizí jazyk**.
- rysem mládežnického CR je potřeba nových kontaktů – tzn. mládež se **snadno seznamuje** (vytváří kompaktní skupiny)
- z důvodů nižších cen mládež **stejně jako senioři volí často mimosezónní termíny**

Ve světě je mnoho organizací zabývajících se mládežnickou turistikou.

- Nejaktivnější je patrně - **Mezinárodní federace mládežnických CK - FIYTO** (Federation of International Youth Travel Organizations), která sdružuje více než **330 CK** orientovaných na CR mládeže.
- V Amsterdamu sídlí organizace **Mezinárod. konference CR studentů ISTC** (International Student Travel Conference). Jejím produktem jsou slevové karty **ISIC, ITIC, IYTC ...** Distribuce probíhá pod záštitou UNESCO a Evropské unie

6.13 Cestovní ruch zdravotně postižených (handicap people)

- v ČR vznikla tato forma cest. ruchu **až po r. 1989**
- **dříve** byli zdravotně postižení lidé **vyřazeni z běžného života**
- pokud postižení **cestovali pak pouze s rodinou**, a to ještě **velmi obtížně**
- CR pro **pacienty se závažnými zdravotními postiženími** :
  - **neslyšící a nevidomí**
  - **psychicky** postižení lidé
  - **fyzicky** postižení lidé : **spastici** (mají neustálé křeče ve svalech), **paraplegici** (ochrnutí dolních končetin), **kvadroplegici** (ochrnutí rukou i nohou)
- tato forma cest. ruchu je úzce vázána na techniku a je **nákladná** :
  - **upravené dopravní prostředky** (zdvižné plošiny ve vlacích a autobusech - dle potřeby i pečovateli)
  - **bezbariérový přístup** v ubytovacích a stravovacích zařízeních. Postižení mohou s sebou mít doprovod (asistenta) nebo i psa.
  - hygienická zařízení s **úchyty**
  - **zvonky a svítící telefony** pro sluchově postižené
  - **ovládání výtahů** pro zdravotně postižené
- jsou důležité **přehledné informační symboly** a včasná a častá **ústní informovanost**
- v časovém harmonogramu musíme počítat s tím, že **vše bude účastníkům déle trvat !!**

Uvedené **služby jsou drahé**, proto akce pro tělesně postižené pořádají :

- buď **různé nadace** (např. **PARAPLE** Zdeňka Svěráka)
- nebo zpravidla jen **velké cestovní kanceláře**, které mají hodně ziskových akcí a které tyto aktivity dotují (**dobrá reklama** oproti cenám v TV, kdy 1 min. v hl. vysílacím čase stojí 1 600 000 Kč na Nově)

6.14 Lovecký cestovní ruch

Motivy pro lovecký CR :

- zájem o myslivost
  - účast na lovu
  - pobyt v přírodě
  - zvýšení společenské prestiže
-
- Tento druh cest. ruchu vyžaduje krajinu se zvěří a rybami
  - Přináší do místa cest. ruchu hodně peněz
    - platí se vysoké poplatky za lovení zvěře (movitější klientela)
    - taxy jsou pevné, ale různé podle druhu lovené zvěře
  - U nás je počet zvěře uměle regulován
  - Jedná se spíše o individuální akce nebo malé skupiny.
  - Cílem je lov zvěře :
    - pernaté - bažanti, koroptve (líhně bažantů v bažantnicích)
    - srstnaté – jeleni, srny, mufloni, medvědi
    - rybolov - dravci (losos, pstruh), hlavatky (na Váhu - chráněné, může se chytit jedna za rok)
  - Dlouhodobá akce s předcházející přípravou (vyhledání zvěře, pozorování jejich zvyků – místo pití, času pastvy, kladení návnady apod.)
  - Někdy se musí vybudovat posedy, zajistit náhončí)
  - Doprovod musí být obeznámen s odbornou stránkou, s terénem a znalý cizích jazyků (domluva s tlumočnickem by rušila zvěř)
  - Lovec platí poplatek, oslavu lovu, odváží si trofej :

7. ÚZEMÍ VHODNÁ A NEVHODNÁ PRO CESTOVNÍ RUCH

- součástí rekreačního prostředí jsou :
  - 7.1 území vhodná pro CR
  - 7.2 území z cestovního ruchu vyloučená z důvodů jejich ochrany
  - 7.3 území nevhodná pro CR
  - 7.4 území omezující cestovní ruch

7.1 Území vhodná pro cestovní ruch

Lesy, hory, vodní plochy a toky – viz dříve.

7.2 Území z cestovního ruchu vyloučená z důvodů jejich ochrany

Území oplocená nebo označená výstražnými tabulemi

7.2.1 Pásma hygienické ochrany vodních zdrojů 1. a 2. třídy povrchových a podzemních zdrojů pitné nebo léčivé vody (Zákon o vodách 254/2001 Sb.)

- na všech přístupových cestách jsou cedule „**Ochranné pásmo zdroje pitné vody – vstup zakázán**“ – někdy jsou oploceny

7.2.2 Ložiska nerostných surovin

- zákaz vstupu do dobývacího prostoru **lomu** z důvodu bezpečnosti osob
- **naleziště nerostů šperkového charakteru**
  - **naleziště vltavínů (meteorické, vulkanické sklo)**
  - **těžba užitkového nerostu spadá do kompetence státu (musí být licence)**

7.2.3 Vojenské prostory a pohraniční pásma

- může dojít k **nalezení munice** a následnému výbuchu
- možnost **zbloudilých střel** na střelnici

7.2.4 Ochranná pásma letišť

- jsou **oplocená s výstražnými tabulemi**
- nesmí vstupovat lidé ani zvěř (možnost kolize s ptáky nebo zvěří)
- **bývá zde služba s dravci proti ptákům** (biologická ochrana letišť)

7.2.5 Ochranné koridory kolem vysokorychlostních železničních tratí a kolem dálnic (nesmí přecházet zvěř ani lidé!)

7.2.6 Ochranná pásma plynovodů a ropovodů (strategické suroviny)

7.3 Území nevhodná pro CR

Mohou být součástí CR, jestliže tam prochází turistická trasa nebo jsou přímo cílem poznávacího CR.

7.3.1 Průmyslové areály

- **doly, lomy a hutě**, zemědělské podniky
- chemické závody (**kromě exkurzí**)

7.3.2 Dobývací prostory, výsypky, haldy

- v těchto prostorách **dochází ke zničení turistických značek**
- za obnovení turistických značek zodpovídá těžař

- **Dobývací prostor** je území určeno **pro těžbu** a naprojektované a **schválené příslušným báňským úřadem**
  - dobývací prostor **má** stanovený **každá těžební organizace**
- **Výsypka** – je to **skrývka z lomu nebo hlušina vyvezená z dolu** deponovaná na povrchu
  - **terén je nestabilní** – navezený – posouvá se
- **Halda** – podobná deponie jako výsypka
  - deponuje se **hlušina**

7.3.3 Skládky odpadů (průmyslových i komunálních)

- pro turismus nezajímavé

7.3.4 Intenzivně využívané zemědělské plochy

- prostory s **objekty živočišné a rostlinné výroby**

7.3.5 Lesní prostory poškozené emisemi nebo kalamitou

7.4 Území omezující cestovní ruch

Území, kde se může **vstupovat pouze za dodržení určitých podmínek.**

7.4.1 Velkoplošně chráněná území (NP, CHKO, přírodní rezervace)

- cedulky se **státním znakem**
- respektovat **režim** v dané oblasti
- **chodit po značených cestách**
- **nesmí se sbírat** lesní plody ...

Národní parky (4) :

Neopouštět značenou cestu, zákaz trhání květin, sběru hub, lesních plodin ...

- NP **Krkonoše** (od 1963) – 363 km²
- NP **Šumava** (od 1991) – 690 km²
- NP **Podyjí** (od 1991) – 63 km²
- NP **České Švýcarsko** (od 2002) - 79 km²

Chráněné krajinné oblasti (24) :

Můžeme chodit mimo vyznačené stezky, pokud to není výslovně zakázáno

- CHKO - 24 – **Největší :**
  - **Beskydy** 1160 km²
  - **České středohoří** 1070 km²
  - **Jeseníky** 740 km²

Přírodní rezervace (123):

Bud' je zde vstup zakázán úplně, nebo se může max. chodit po vyznačených stezkách.

7.4.2 Ochranná území 2.b) a 3. třídy ochrany zdrojů pitné vody

Může se chodit pouze po značených cestách.

7.4.3 Registrované významné krajinné prvky plnící funkci biocenter a biokoridorů

- **biocentrum** – registrované (označené cedulí) - **úkryty a hnízdění ptáků**, drobné zvěře, tvorba **semen** (závětrří, vláha).
- **biokoridory** – území, kde mohou zvířata migrovat

7.4.4 Slepá ramena řek, močály, mokřady jako významné indikátory stavu životního prostředí

- **mokřady** – zvodněné plochy, kde voda přitéká, ale neodtéká.
  - je to **ukazatel čistoty život. prostředí** (žijí zde brouci, žáby, mloci)
  - hromadí se zde pesticidy, hnojiva atd.

7.4.5 Území ohrožená sesuvy půd

- vznikají, když se **vysoká vrstva nepevné hlíny** (spraše, písky, štěrky) **nasytí vodou a sune se dolů**
- když je **sucho, tak je terén bezpečný**
- **Území chráněná jako lesní půdní fond** - jsou to hlavně **lesní školky**

8. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A KAPACITA KRAJINY

8.1 Životní prostředí a cestovní ruch

Životní prostředí je motivační faktor poptávky po cestovním ruchu.

- **Změněné životní prostředí a stoupající míra volného času** ve městech vyhání jeho obyvatele do rekreačního prostředí
- Člověk chce podvědomě **uniknout** :
  - z uměle vytvořeného **prostředí měst**
  - **vadí mu koncentrace obyvatelstva** ve městech
  - **vadí mu ruch, hluchnost, prašnost, exhalace**

Životní prostředí se dělí na :

- **ŽP obytné**
- **ŽP pracovní**
- **ŽP rekreační**

8.2 Kapacita krajiny

- „**Rekreační kapacita krajiny je množství lidí, doprav. prostředků a staveb,** které by nemělo být v dané oblasti překročeno, aby se **neporušilo její rekreační prostředí**“
- Když je krajina **zničena překročenou kapacitou, cestovní ruch se začne této oblasti vyhýbat.**

Existuje 5 druhů kapacit krajiny:

8.2.1 Fyzická kapacita

8.2.2 Schopnost krajiny přijímat rekreanty

8.2.3 Ekologická kapacita

8.2.4 Sociálně – psychologická kapacita

8.2.5 Kapacita okolí

8.2.1 Fyzická kapacita

- „**Fyzická kapacita je maximální počet návštěvníků** a případně jejich dopravních prostředků, které je **prostor schopen vůbec přijmout.**“
- překročení fyzické kapacity má **katastrofální následky pro krajinu i CR**
- **optimální využívání je vždy nižší než je fyzická kapacita.**

8.2. 2 Schopnost krajiny přijímat rekreanty

- „**Schopnost krajiny přijímat rekreanty je vyjádřena takovým počtem návštěvníků,** který **nezmění původní život a krajina žije dál svým životem**“

8.2. 3 Ekologická kapacita

- „**Ekologická kapacita je taková zátěž,** při které je **příroda sama schopna udržovat dosavadní stav.**“
- v některých případech se **dá číselně vyjádřit**
- jsou známy jisté číselné hodnoty:
- např. **hraniční kapacita obsazení břehu řek** nebo na **pláži je 10m²/osoba.**
- podobným způsobem se počítá i ekolog. kapacita **na sjezdovkách.** Zde se uvádí ekolog. kapacita **100m²/osoba.**

8.2.4 Sociálně – psychologická kapacita

Sociálně – psychologická kapacita hraje rozhodující roli při hodnocení rekreačního účinku jednotlivcem.“

- Proto je **sociálně-psycholog. kapacita faktorem individuálním.**
- **Při překročení této kapacity návštěvník z prostoru odejde, nebo se prostoru vyhne.**

8.2.5 Kapacita okolí vlastního rekreačního prostoru

- kapacita **dopravní** (hromadná doprava, lanovky, parkoviště, vleky ...)
- kapacita **zásobování pitnou vodou, likvidace odpadů energií**
- kapacita **vhodných pracovních sil** (kuchaři, sport. instruktoři, zdravotníci)

Kapacitu okolí je nutno budovat dlouhodobě a vyžádá si nejen investice, ale i odborné školení personálu apod.

9. VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA KRAJINU

9.1 Negativní vliv cestovního ruchu na krajinu

- **Zásah do krajiny** (komunikace, zajištění energie, zásobování a odpad. hospodářství atd.)
- I **turista** svým vstupem do krajiny narušuje její stabilitu – **sešlap** (také ošlap) **půdy** (ničí se rostliny, narušuje se půda, která se pak vymílá a odplavuje)
- je to tzv. **turistická eroze**
- **Tlak osoby** :
  - o ležící je **0,38 N/cm²**,
  - o stojící je **2,0 N/cm²**,
  - o **při sestupu** strmým terénem **560 N/cm²**
- negativně působí i tzv. **lyžařská eroze** – tzn. poškození a odplavení povrchu a zničené rostlinstvo hranami lyží na sjezdovkách při nízké vrstvě sněhu
- **hluk** způsobený návštěvníky
- **trhání květin**
- **sběr lesních plodin**
- **turista vytváří odpad** – odnést co si přineseme
- vliv moderních sportů jako horská cyklistika, paragliding ...
  - o **horská cyklistika - tlak pneumatik je větší než ošlap lidí**

9.2 Pozitivní vliv cestovního ruchu na krajinu

- **Cestovní ruch znamená přínos finančních prostředků**, které je možno účelně využít pro nastolení rovnováhy mezi cestovním ruchem a kapacitou krajiny
- **peníze z cest. ruchu se mohou dostat do život. prostředí dvojím způsobem** :
  - o **nepřímou cestou** formou **daně ze zisku**
  - o **přímou cestou** - vybrané peníze vloží podnikatel nebo obec zpět do cest. ruchu. Je možno vybírat :
    - **tzv. vzdušné** (na horách, v plicních sanatoriích)
    - **lázeňské taxy** (v lázních)
    - **plážové taxy** (u vody)
    - **různé přírážky** (např. na postel/den)

Finanční prostředky se použijí :

- na **udržování cest** a jejich označení (dopravních i turistických)
- na **zpřístupnění jinak těžko přístupných prostorů** (lanovky, chodníky, schůdky, žebříky)
- na uhrazení informačních materiálů a **propagaci**
- na **zajištění bezpečnosti návštěvníků** (zábradlí, žebříky, schůdky, horská a plážová služba)
- na **udržování čistoty** v oblasti (odvoz odpadků, zahradnické služby)

10. RAJONIZACE ÚZEMÍ V ČR

V ČR je vymezeno **47 oblastí** ohodnocených s **ohledem na jejich využití pro CR.**

- Oblasti jsou rozděleny **do 4 kategorií** dle jejich významu pro cest. ruch :

1. kategorie: **území mezinárodního významu**
2. kategorie: **území celostátního významu**
3. kategorie: **území místního významu**
4. kategorie: **území bez významu** pro cestovní ruch

Ve všech oblastech **byla stanovena:**

- **rekreační využitelnost**
- **směrná návštěvnost**
- **časová využitelnost**
- **funkční využitelnost** (jaké aktivity lze provozovat)
- byl stanoven **charakter městských sídel** (kolik památek, jsou zde lázně, koupání, přírodní zajímavosti)

A) Do 1. kategorie (území mezinárod. významu) jsou zahrnuty:

- Západočeské **lázně** (K. Vary + M. Lázně + F. Lázně)
- Národní parky (4)
- CHKO (24)

Na území ČR se nachází tato chráněná území:

- **4 národní parky:**
  - **Krkonošský** národní park (KRNAP – od 1963) , 542 km²
  - Národní park **Šumava** (NPŠ – 1991), 69 km²
  - Národní park **Podyjí** (NPP – 1991), 63 km²
  - Národní park **České Švýcarsko** – nejmenší (od 1.1.2000), 79 km²
- **24 chráněných krajinných oblastí (CHKO)**, z nichž největší jsou :
  - **Beskydy** 1 160 km²
  - České středohoří 1 070 km² (čedičové kupy u Mostu)
  - Jeseníky 740 km² – od r. 1969

B) Do 2. kategorie (území celostát. významu) jsou zahrnuty:

- **123 národních přírodních rezervací**
  - 100 **národních přírodních památek**
  - 453 **přírodních rezervací**
  - 866 **přírodních památek** tzn. chráněných přírodních výtvorů (skály, jeskyně, stromy)

- **Všechna chráněná území zauímají celkovou rozlohu 11 550 km², což je 15 % rozlohy ČR, což je celkem hodně (celk. plocha ČR je 78 000 km²).**
- **Každá oblast má svůj režim a nějakým způsobem omezuje cest. ruch.**

11. VYUŽITÍ PAMÁTEK V CESTOVNÍM RUCHU

- a) „**Kulturní památka je kulturní statek, který vznikl v době minulé a který je dokladem historického vývoje společnosti a způsobu života.**
- b) **Památkou je objekt nebo místo spjaté s významnými událostmi.**“
- Památka je **konzervací kultury**, zvyků event. výrobních technologií z doby minulé např. sedlářství, kovářství, výroba ručního papíru ...
  - **Místo spjaté s význam. událostí** např. :
    - **Slavkov u Brna ...**
    - **dům, kde se narodila, žila nebo zemřela významná osobnost**

Rozdělení památek :

- a) podle povahy
- b) podle významu
- c) podle účelu

a) podle povahy

- **památky movité** – přemístitelné (hnutelný a nehnutelný majetek)
  - **nábytek**, sochy, obrazy
  - **knihy, listiny**, mince

- **památky nemovité** - nepřemístitelné
  - **stavby**
  - **nálezště** –rud, zlata, vltavínů, drahokamů, archeolog. naleziště
  - **velká sousoší**
  - památky na hornickou a jinou řemeslnou činnost,
  - **památná místa bojů** – Slavkov, Waterloo
  - **místa politicky významná** – Lidice, Osvětim ...

Památky nemovité se nedají přemístit, ale mohou se zničit nebo shořet.

b) podle významu

- **umělecké**
  - **architektura** (vila Tugendhat – Brno – funkcionalist. styl – v r. 1921 zařazena pod UNESCO)
  - **výrobky uměleckých řemesel, vyšivané kroje (tanec Verbuňk-nehmotná památka)**
  - sochy a **obrazy**
- **historické**
  - **dokumenty** o dějinných událostech – např. zákl. listina Karlovy univerzity
  - **insignie** (např. VŠB)
  - **dokumenty o vývoji techniky** apod.

c) podle účelu

- **obranné** (hrady, pevnosti, tvrze, bunkry, hradiště)
- **sídelní** – kde se bydlelo (zámky, paláce, domy, histor. objekty)
- **církevní** (**komplexy**-Velehrad, Svatá Hora u Příbrami, **kláštery, mešity, synagogy, hřbitovy**)

Ochrana památek se u nás vyvíjí teprve **od 19. století**.

- **Do té doby** o ně pečovali jen jejich **majitelé nebo uživatelé**

- některé historické objekty byly po II. svět válce znárodněny a po r. 1989 opět vráceny zpět jejím majitelům **v restitucích**

- **V České republice** je ochrana památek řízena **Ministerstvem kultury ČR** a odbory kultury na krajských a městských úřadech

- **Na mezinárodní úrovni** se zabývá ochranou památek OSN prostřednictvím její instituce **UNESCO**

UNESCO je zkratkou anglického názvu **organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu**. Má sídlo v Paříži.

- Organizace **byla založena** podepsáním Ústavy v **Londýně 4.11. 1945**, která **vstoupila v platnost 4.11. 1946**.
- Ratifikace se tenkrát zúčastnilo **dvacet zakládajících států vč. Československa**.
- **Česká republika** se stala členem v roce 1993.
- V současné době má UNESCO 190 členů.
- Zabývá se činností v **pěti hlavních oborech: vzdělání, přírodní vědy, sociální a humanitní vědy, kultura a komunikace a informace**.

V roce 1972 byla ve Stockholmu schválena mezinárodní, ze které pro **smluvní státy** vyplývá **povinnost zajistit** označit a zabezpečit **ochranu kulturních a přírodních památek UNESCO co nejvíce z vlastních prostředků**.

Byl ustaven **Výbor pro světové dědictví**, který spravuje a publikuje aktuální **Seznam světového dědictví** evidující veškeré světové památky UNESCO.

Podmínky pro přijetí památek na Seznam světového dědictví UNESCO

Kandidující pozoruhodnosti, které **mají být zařazeny mezi poklady planety Země, musí autenticky dokázat :**

- v oblasti kultury – **jedinečné lidské aktivity**
- ve světě přírody – **unikátní přírodní jevy a procesy**

Nové poklady světového dědictví jsou slavnostně **vyhlášeny** a zveřejněny vždy **v prosinci**.

V České republice je v současné době 12 památek, které byly zapsány na Seznam světového dědictví UNESCO. Mezi tyto památky patří:

- **Historické jádro Prahy** (zapsáno na seznam v r. 1992). V roce 1998 se Praha zařadila mezi sto nejohroženějších památek světa.
- **Český Krumlov** (zápis 1992).
- **Telč** (zápis 1992).
- **Kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou** (zápis 1994).
- **Kutná Hora** (zápis 1995).
- **Lednicko-Valtický areál** (zápis 1996). Areál patří k největším lidskou rukou dotvořeným krajinám v Evropě.
- **Holašovice** (zápis 1998). Stavební soubor 17 statků s typickými štíty a s množstvím dobře udržovaných domů postavených ve stylu jihočeského baroka.
- **Zámek a zahrady v Kroměříži** (zápis 1998).
- **Zámecký areál v Litomyšli** (zápis 1999).
- **Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci** (zápis 2000). Olomoucký barokní čestný sloup je největším seskupením barokních soch v jedné skulptuře ve střední Evropě.
- **Vila Tugendhat v Brně** (zápis 2001) - příklad meziválečné funkcionalistické architektury.
- **Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči** (zápis 2003). Zatím poslední zapsaná památka.

Indikativní seznam UNESCO

Ministr kultury schválil předběžný výběr českých památek pro zápis do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO na období let **2007 až 2018**. Nový plán zahrnuje **12 kulturních památek a památkově chráněných území**.

Památky a památkově chráněná území navrhovaná na zápis do seznamu UNESCO:

- Velkomoravské **hradiště v Mikulčicích**
- **Třeboňské rybníkářské dědictví**
- Horský hotel a vysílač **Ještěd**
- **Müllerova vila** a kostel Josipa Plečnika **v Praze**
- Barokní kulturní krajina Betlém a **Kuks**
- Trojúhelník **západočeských lázní**
- Hrad **Karlštejn**
- **Hřebčín v Kladrubech** nad Labem
- **Pevnost Terezín**
- Zařízení na pěstování a zpracování chmele a **výroby piva v Žatci**
- **Slavonice**
- **Industriální soubory v Ostravě** (tzv. Dolní oblast Vítkovic)

V Evropě je soubor památek tvořen asi 60 000 objekty.
Jsou to historická jádra měst, 2 500 hradů, zámků a tvrzí, objekty bojů a povstání, archeologická naleziště ...

12. MATERIÁLNĚ TECHNICKÁ ZÁKLADNA CESTOVNÍHO RUCHU

Materiálně technická základna cestovního ruchu vytváří hmotné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu.

Bez MTZ nelze provozovat cest. ruch !!

Z širšího hlediska do materiálně technické základny zahrnujeme :

- a) všechny prostředky používané při realizaci služeb v cestovním ruchu přes jejich výstavbu až po provoz – tzn. od místnosti CK, až po autobusy a letadla
- b) technické prostředky nabídky jako impuls pro vyvolání poptávky tzn. prostředky pro reklamu
  - tiskárny
  - plakáty, bilbordy
  - Internet
  - katalogy, letáky ...
- c) prostředky a metody organizace cestovního ruchu
  - výpočetní technika
  - spojující technika (telefony, vysílačky – Horská služba)
  - Internet
- d) tech. prostředky vytvářející podmínky pro činnost jiných odvětví, které pracují pro potřeby cestovního ruchu
  - výroba sportovního nářadí
  - výroba plavidel, lanovek
  - výroba oblečení
  - výroba energie (tepelná i světelná)

Rozsah a úroveň materiálně technické základny je indikátorem rozvoje cestovního ruchu.

- Materiálně technická základna spolu s lidskými zdroji výrazně ovlivňuje úroveň a rozsah služeb v cestovním ruchu

Z širšího věcného hlediska materiálně technickou základnu tvoří :

- **budovy a stavby**
- **stroje a zařízení** (lanovky, lyž. vleky)
- **dopravní prostředky** (lanovky, vrtulníky, čluny)
- **inventář** (PC, Internet, vybavení kuchyní ...)

Patří zde však i zařízení sloužící i jiným odvětvím :

- **MTZ obchodu**
- **MTZ dopravy** (lanovky nebo metro i pro ostatní lidi)
- **MTZ společného stravování** (restaurace, bary)
- **MTZ komunálních služeb** (opravny hodinek, kadeřnictví ...)

Do MTZ se nepočítají :

- kulturně **historické objekty a památky**
- **soukromý majetek** obyvatelstva, který se **pomocí cestovního ruchu nezhodnocuje**

Klasifikace MTZ podle významu :

- **zařízení základní (primární)** - jsou nezbytná pro realizaci cestovního ruchu (**doprava, ubytování, stravování...**)
- **zařízení doplňková (sekundární)**, která umožňují poskytovat komplexní služby a **umožní optimální využití rekreačních prostředí**. Např. **MTZ pro rekreaci a sport, zábavu, kulturu**.

Kapacita MTZ se dá vyjádřit číselně a udává se :

- **počtem návštěvníků** v daném prostoru (koupaliště, kluziště, lyžař. svah..)
- **počtem lůžek**
- **počtem porcí jídel**
- **hodinovou přepravní kapacitou** - např. lanovek (myšleno na plné obsazení).

Kromě kapacity **musí MTZ splňovat i požadavky struktury** např. :

- **ubytování v rozdílných cenových skupinách** a v různě velkých pokojích, s přistýlkou ...
- **sortiment různých jídel**,
  - měl by být výběr jídel
- **lyžařské sjezdovky různé obtížnosti**
- **bazén pro děti i dospělé** apod.

MTZ musí být schopna rychlého přizpůsobení se novým zájmům návštěvníků.